

© “Мөнгө, санхүү, баялаг” сэтгүүл 2020

ТӨВ БАНКНЫ ЗАСАГЛАЛ: ЕВРОПЫН ТӨВ БАНК, ХБНГУ-ЫН ТӨВ БАНКНЫ ТУРШЛАГА

Д.Даваасамбуу¹

Монголбанкны Хяналтын зөвлөлийн дарга Д.Даваасамбуу тэргүүтэй төлөөлөгчид 2020 оны эхээр ХБНГУ-д томилолтоор ажилласан юм. Томилолтын явцад олж мэдсэн, анхааралдаа авууштай зарим зүйлийг товчлон Та бүхэнд танилцуулж байна.

1. Засаглал ба аудит

1.1. Засаглал

Дэлхий дахины туршлагаас үзэхэд Төв банк бие даасан байхын учир нь үнэ болон санхүүгийн тогтвортой байдлыг хангахад төв банк улс төрөөс ангид, мэргэжлийн² түвшинд бие даасан байдлаар ажиллаж, энэ зорилтыг хангадаг ажээ. Улс төрийн хамааралтай байснаас алдаа гаргасан гашуун туршлага түүхэнд олон байдаг. Жишээлбэл, Герман дэлхийн I ба II дайны үед Засгийн газрын шийдвэрээр асар их мөнгө гаргаж, 1923 онд гипер инфляцид орсон, 1948 онд мөнгөний реформ хийж байжээ. Ийм байдал дахин гараагүй, төв банкны удирдлага сонгууль болон улс төрийн сэлгээ, өөрчлөлтөд өртөхгүй байх нөхцлийг хангаж, түүнийгээ сахисаар иржээ. Өдгөө ХБНГУ-д Төв банкны гүйцэтгэх зөвлөлийн 6 гишүүнийг түүний дотор ерөнхийлөгчийг хуульд зааснаар 8 жилээр томилж тогтвортой ажиллуулдаг ажээ.

Төв банк бие даасан байх **онолын бас үндэстэй ажээ**. Тухайлбал, улс төрийн сэдэлтэй эдийн засгийн шийдвэр гарах эрсдэлтэй. Жишээлбэл, Засгийн газар (сонгогддог удирдлага) сонгуульд чиглэсэн тактикийн хүрээнд мөнгөний бодлогыг зүй бусаар ашиглаж чадна. Үүнээс хамгаалах эрх зүй чухал ажээ. ХБНГУ-ын Төв банк өөрийн хуулийн 19 дүгээр зүйлд заасан нөхцлийг хангасан **найдвартай** бонд, вексель үнэт цаасыг худалдах, худалдан авах замаар мөнгөний зах зээлийг удирддаг бөгөөд, эдийн засагт мөнгө нийлүүлэх өөр арга замыг хязгаарласан хуультай ажээ. Энэхүү хуулийн орос хэл дээрх хувилбарыг манай төлөөлөгчдөд өгсөн болно.

¹ МУИС-ийн Олон улсын харилцаа, нийтийн удирдлагын сургуулийн ахлах багш.
Цахим шуудан: ddalrai@gmail.com

Банкийг удирдахдаа **бие даасан хамтын (Гүйцэтгэх удирдлагын гишүүд нь ерөнхийлөгчөөс хараат бусаар, гэхдээ нэгдмэл удирдлагатай, мэргэжлийн байхыг бодолцсон томилгооны журамтай)** мэргэжлийн удирдлагын зарчмыг мөрддөг байна. Энэ зарчмыг ХБНГУ-ын Төв банк, Европын Төв банкинд адилхан хэрэгжүүлж байна. **Энэхүү хамтын удирдлагыг Холбогдох Төв Банкуудын Гүйцэтгэх удирдлагын зөвлөл хэрэгжүүлж байна.** ХБНГУ-ын Төв банк нь зургаан гишүүнээс бүрдсэн Гүйцэтгэх Удирдлагын Зөвлөлтэй байна. Тэднээс Ерөнхийлөгч, дэд ерөнхийлөгч нарын гурван гишүүнийг Засгийн газраас, нөгөө гурван гишүүнийг Парламентын дээд танхимаас шалгаруулан Засгийн газартай зөвшилцөн нэр дэвшүүлж, ХБНГУ-ын Ерөнхийлөгчөөр томилуулдаг байна. **Бундесбанкны Гүйцэтгэх удирдлагын зөвлөл хамтын шийдвэр гаргаж, хамтын хариуцлага хүлээдэг байна.**

Европын Төв банк буюу ЕТБ-ны удирдах дээд байгууллага нь тус банкны Гүйцэтгэх зөвлөлийг бүрдүүлдэг. Ерөнхийлөгч, дэд ерөнхийлөгч болон бусад байнгын дөрвөн гишүүн, нийт зургаан гишүүн дээр Европын бүсийн орнуудыг төлөөлсөн 15 саналын эрхтэй төв банкны ерөнхийлөгч (таван том орон нь нийлээд дөрвөн саналын эрхтэй, үлдсэн 16 орон нь 11 саналын эрхтэй, энэ хоёр бүлэг орнууд ээлжлэх журмаар саналын эрхээ хэрэгжүүлнэ) оролцсон Удирдах зөвлөл байдаг. ЕТБ-ны энэхүү Удирдах зөвлөл нь мөнгөний бодлого хийгээд банкны хөрөнгө, нөөц, ашиг хуваарилалтын талаар шийдвэр гаргана.

ЕТБ нь аливаа орны төв банктай адил эрх хэмжээ үүрэгтэйн дээр гишүүн орнуудынхаа төв банкуудтай хамтран ажиллаж, заавар чиглэл өгдөг ажээ. ЕТБ-ны дээд болон гүйцэтгэх удирдлага, ажилтнууд гишүүн орнуудын иргэд бөгөөд тэнд харилцан нэг нэгэндээ хяналт тавьж ажиллах үндэстэй.

ЕТБ-ны Ерөнхий Зөвлөл гэж байдаг бөгөөд энэхүү зөвлөл нь ЕТБ-ны Ерөнхийлөгч, дэд ерөнхийлөгч болон Европын Холбооны гишүүн 27 орны төв банкуудын ерөнхийлөгчдөөс бүрддэг. Энэхүү Ерөнхий Зөвлөл нь мөнгөний бодлогын уялдаа зохицуулалт, нэгдсэн статистик мэдээлэл, тайлан гаргах, ханш зэрэг асуудлыг хариуцдаг байна.

1.2. Аудит

ЕТБ болон Европын холбооны төв банкны хувьд дотоод аудитын тогтолцоог дэлхий дахины жишгийн дагуу бүрдүүлсэн тухай мэдээллээ. Дотоодын аудитын газар нь төв банкны үндсэн үүрэг болох: 1. Мөнгөний бодлого ба санхүү; 2. Арилжааны банкны хяналт шалгалт; 3. Төлбөр тооцоо, мөнгөн тэмдэгт; 4. Статистик мэдээ; 5. Менежментийн үйлчилгээ; 6. Мэдээллийн технологийн удирдлага зэрэгт дотоодын аудит хийдэг байна. Эдгээрээс гадна дараах чиг үүрэг дотоодын аудитын албанд харьяалагддаг байна. Үүнд:

- Мөрдөн шинжлэх ажиллагаа болон захиргааны нэхэмжлэл;
- Дотоод ба хөндлөнгийн аудит болон холбогдох захиргааны болон олон

нийтийн аудитын байгууллагатай хамтран ажиллах, зохицуулах;

- Эрсдэлд суурилсан аргачлалын дагуу төлөвлөгөө боловсруулж батлуулах;
- ЕТБ-ны Аудитын хороо болон Европын төв банкуудын аудитуудын салбар хорооны ажлын албаны үүрэг;
- Аудитын эрх зүй, аргачлал, сургалт, мэдээллийн менежмент .

Дотоод аудитын газраас шийдвэр гаргадаг дээд байгууллагуудад дараах баримт бичгийг оруулдаг байна. Үүнд:

- Жилийн аудитын төлөвлөгөө;
- Аудитын тайлан;
- Тайлангийн мөрөөр авах арга хэмжээ, зөвлөмж хагас жил тутам;
- Мөрдөн шинжилгээний тайлан.

ЕТБ нь зургаан гишүүн бүхий Аудитын хороотой ажээ. ЕТБ-ны дэд ерөнхийлөгч (Хорооны даргын үүрэг гүйцэтгэгч), Европын бүсийн орны төв банкаас хоёр ахлах ерөнхийлөгч, наад зах нь энэ хоёрын нэг нь хяналт шалгалтын ажил хариуцах чадвартай байх учиртай ажээ. Хөндлөнгийн гурван гишүүн байх бөгөөд тэдгээр нь банкны хяналт шалгалт, санхүүгийн ажиллагаа сайн мэддэг, эрдэм мэдлэгээр хүлээн зөвшөөрөгдсөн эксперт байх ёстой ажээ.

Тус хороо нь ЕТБ-ны дотоод гадаад хяналт, хамтын удирдлагын засаглалыг бэхжүүлж, Төв банкуудын дотоод хяналт болон арилжааны банкуудын хяналт шалгалтын үр дүнг авч үздэг дээд байгууллага болдог.

Аудитын хороо нь дараах үйл ажиллагаанд нэгдсэн үнэлгээ өгнө. Үүнд:

- ЕТБ-ны санхүүгийн тайлан, түүнтэй холбогдсон мэдээллүүд зохих журмын дагуу, үр дүнг илэрхийлж чадахаар зохиогдсон эсэх;
- Дотоод хяналт шалгалт, эрсдэлийн удирдлагын цар хүрээний үр дүн, зохистой байдал;
- Аудитын ажлын цар хэмжээ, мониторинг нь эрх зүйн нийцлийг хангаж буй эсэх хийгээд ЕТБ-ны Удирдах зөвлөлөөс гарах санал зөвлөмжийг бэлтгэх;
- Аудитын ажлын чиг үүргийн үр дүн, зохист байдал;
- Аудитын ажил нь буруу зүйлийг илрүүлэх, мөрдөх ажлын дохио болж чадаж буй эсэх;
- Аудитын хөтөлбөр, тайлан, шийдвэрийн хэрэгжилт зэргийг авч үзнэ.

Дэлхийн зарим орнуудын үзүүлэлтүүд

Суурь жил: 2016	Евро-19 орнууд	Евро-28 орнууд	АНУ	Япон	БНХАУ
Нийт хүн ам (сая)	340.3	511.8	323.4	127	1,382
ДНБ (их наяд)	16.9	17.1	18.6	5.3	21.4
Нэг хүнд ногдох ДНБ (мянган ам.доллар)	36.7	42.5	44	36.1	13.4
Дэлхийн ДНБ-д эзлэх хувь	11.7	17.0	15.5	4.4	17.7
Экспорт (ДНБ-д эзлэх хувь)	27	17.4	11.9	16.4	21.3
Үндсэн хөрөнгийн нийт хуримтлал (ДНБ-д эзлэх хувь)	19.7	20.0	19.9	24.0	45.0
Нийт хадгаламж (ДНБ-д эзлэх хувь)	23.0	22.0	18.8	27.2	48.0

ЕТБ-ны аудитын газрын дарга нь гишүүн орнуудын дотоод аудиторуудын хороог тэргүүлж, үйл ажиллагааг удирдахын зэрэгцээ Европын Төв банкны Аудитын хорооны өмнө хариуцлага хүлээдэг. Европын Төв банкны Аудитын хороо нь Төв банк, арилжааны банкны хяналтын үүргийн биелэлт хэрхэн хангагдаж байгаад хяналт тавьж, хяналт шалгалтын нэгдсэн тогтолцоог хангадаг байна.

2. Европын ба ХБНГУ-ын мөнгө, санхүүгийн бүтэц ба мөнгөний бодлогын хэрэгжилтийн зарим асуудал

Дэлхийд Европын холбооны эзлэх байр суурийг бусад зэрэгцээ оронтой харьцуулж үзүүлбэл:

ЕТБ болон ХБНГУ-ын Төв банкны үндсэн зорилт бол эргэлт буцалтгүй үнийн тогтвортой байдлыг хангах нэг нэгдсэн зорилттой гэж хуульчилсан хэдий ч эдийн засгийг дэмжинэ гэсэн хоёрдахь санаа хууль тогтоомжуудад байдгийг тайлбарласан. Үүнийг ЕТБ АНУ-ын Холбооны нөөцийн сантай харьцуулан танилцуулсан. Тухайлбал, Европын холбооны үйл ажиллагааны тухай гэрээний 127 дугаарт заалтад “Төв банкуудын европын тогтолцооны үндсэн зорилт нь үнийн тогтвортой байдлыг хангахад оршино. Үнийн тогтвортой байдлыг хэрэгжүүлэхэд хөндлөнгийн нөлөөлөлд автахгүй байх, Европын холбооны эдийн засгийн бодлогыг дэмжих, Европын холбооны үндсэн зорилтуудыг хэрэгжүүлэхэд дэмжлэг үзүүлэх” гэж заажээ. Тэгвэл АНУ-ын Бүрэн ажил эрхлэлт ба тэнцвэртэй өсөлтийн тухай 1976 оны хуульд “Мөнгөний болон зээлийн агрегат өсөлтийг эдийн засгийн үйлдвэрлэлийн урт хугацааны нөөц бололцооны үндсэн дээр нэмэгдүүлэх, хөдөлмөр эрхлэлтийг нэмэгдүүлэх зорилгыг үр

дүнтэйгээр үнийн тогтвортой байдлыг хангах, урт хугацаандаа зээлийн хүүг нам доор хэмжээнд барих бодлогыг хэрэгжүүлнэ” гэж заажээ. Үүнээс харахад АНУ-д мөнгөний бодлого, хөдөлмөр эрхлэлтийг нэмэгдүүлэх, үнийг тогтвортой байлгах, зээлийн хүүг дунд хугацаанд зохих түвшинд байлгахыг зааж өгсөн нь харагдаж байна.

ХБНГУ-ын Төв банкны Гүйцэтгэх зөвлөл нь мөнгөний бодлогын асуудлаар нэгдсэн шийдвэрт хүрэхдээ эдийн засгийн газрын судалгаа, мөн мөнгөний газрын судалгаа хоёрын аль алиныг нь авч үзэж шийдвэрлэдэг байна. Энэхүү хоёр газрын судалгаа, дүгнэлт, төсөөллийг тус банкны ерөнхий эдийн засагч хариуцан зохицуулдаг байна.

Мөнгөний нэгдсэн бодлоготой бөгөөд харин хэрэгжилтийг нь төвлөрсөн бус буюу еврог хэрэглэдэг орон тус бүр тус тусдаа мөнгөний бодлогын хэрэгжилтийг хангана.

Бундесбанкны Ерөнхийлөгч нь Европын төв банк (ЕТБ)-ны удирдах зөвлөлийн гишүүний хувьд мөнгөний бодлогыг тодорхойлоход оролцдог. Бундесбанкны мөнгөний бодлогын хүрэн дэх зарим үүргээс дурдвал:

- ХБНГУ-ын банкны системн дахин санхүүжилт;
- Барьцааны менежмент;
- Бэлэн мөнгөний хангалт;
- Бэлэн бус төлбөр, тооцоо;
- Заавал байлгах нөөцийн менежмент.

Европын холбооны төв банкууд, Европын холбоо буюу Европын төв банк, еврог хүлээн зөвшөөрдөг орнуудын төв банк зэргээс бүрддэг. Европын төв банкны мөнгөний бодлогын чиглэл нь бодлогын хүү, актив худалдан авах хөтөлбөр эдгээрийн талаарх удирдамжийн нэгдэл, харилцан үйлчлэлээр тодорхойлогдоно.

3. Хариуцлага

Төв банк хараат бус байх зарчим нь:

- ЕТБ, түүний гишүүн орнуудын Төв банкуудын хариуцлагын тогтолцооны талаар зохих мэдлэг мэдээлэлтэй боллоо. Төв банкууд, тэдгээрийн удирдлагын шийдвэр гаргадаг зөвлөл, зөвлөлийн гишүүд нь Парламент, Засгийн газар, бусад удирдах байгууллагаас заавар, чиглэл авах ёсгүй бөгөөд авах талаар хүсэлт ч гаргаж болохгүйг хуульчилсан байдаг. Нөгөө талаар Парламент, Засгийн газар, бусад удирдах байгууллага нь Төв банкны бие даасан байдлыг хүндэтгэх үүрэгтэйг мөн хуульчилсан байна. Төв банк нь үйл ажиллагааны тайлан, хэлэлцүүлгийг Парламентад тайлагнадаг. Тухайлбал, ЕТБ.

- Европын Парламентын Эдийн засгийн хороо нь ЕТБ-ны ерөнхийлөгч болон ХЗ-ын дарга нарын мэдээллийг **тогтмол сонсдог**.
- ЕТБ-ны ерөнхийлөгч болон ХЗ-ын дарга нар Европын Парламентын гишүүдээс **бичгээр ирүүлсэн асуултад хариу өгдөг**.
- Жилийн тайлангаа Европын Парламентын чуулганаар хэлэлцүүлж гарах шийдвэрийн талаар **холбогдох тайлбар, танилцуулга хийдэг**.
- Европын Парламентын гишүүдтэй **тодорхой мэргэжлийн асуудлаар санал солилцож тайлагнадаг**.

ЕТБ-аас бусад зарим орны хариуцлагын системийг бидэнд танилцуулсан. Тухайлбал Английн төв банк, АНУ-ын Нөөцийн сангийн хүрээнд мөрдөгддөг хариуцлагын тогтолцоог үзүүлбэл:

Английн төв банк:

- Английн Төв банкны бүтцийн хүрээнд ажилладаг Мөнгөний бодлогын хороо болон Санхүүгийн бодлогын хорооны гишүүд нь Их Британий Нийтийн танхим-Парламентын Төрийн сангийн бодлогын хороонд (*House of Commons Treasury Committee*) тогтмол сонсгол хийнэ.
- Сонсгол нь хамгийн сүүлийн үеийн Инфляцын тайлан болон Санхүүгийн тогтвортой байдлын тайлан зэрэг тодорхой сэдвийн хүрээнд явагдана.
- Төрийн сангийн бодлогын хороо нь Мөнгөний бодлогын хороо болон Санхүүгийн бодлогын хорооны шинэ гишүүдийн томилгооны талаар сонсгол хийнэ. Зорилго нь Шинэ гишүүд нь мэргэжлийн ур чадвар болон хараат бус байдлын шалгуурыг хэр хангаж байгааг тогтоодог.
- Зарим тохиолдолд Мөнгөний бодлогын хорооны гишүүд Төрийн сангийн бодлогын хорооны сонсголд жилийн товч тайлан хийнэ.

АНУ-ын Төв банк буюу Холбооны нөөцийн сан:

- Холбооны нөөцийн сангийн удирдах Зөвлөлийн дарга хагас жил тутамд конгресст тайлангаа тавьдаг.
- Холбооны нөөцийн сан нь хагас жилийн тайлангаа АНУ-ын Конгрессын Сенатын танхимын, Орон сууц, хот байгуулалтын хороонд, түүнчлэн Төлөөлөгчдийн танхимын Банк, санхүүгийн үйлчилгээний хороонд өгнө.

ЕТБ, түүний гишүүн орнуудын Төв банкууд, банк санхүүгийн байгууллагуудын аюулгүй, найдвартай ажиллагаанд онцгойлон анхаарал тавьдаг бөгөөд энэ талаар Европын Парламент болон Европын холбооны зөвлөлийн өмнө хариуцлага хүлээдэг. Тухайлбал, ХЗ-ийн дарга нь банкны хяналтын тайланг Европын Парламент, Европын холбооны зөвлөл, Европын

комисс, гишүүн орнуудын Үндэсний парламентад хүргүүлж мэдээлэл, сонсгол тавьж асуултанд хариулах хуулийн заалттай. Нөгөө талаас Европын Парламент өөрийн санаачлагаар Банкны холбооны тайланг танилцуулдаг. Энэ бүхэн бүгд хууль, тогтоомж, санамж бичгүүдээр зохицуулагддаг. Тухайлбал:

- SSM (хяналт шалгалтын нэгдсэн механизм) нь хариуцлагын тогтолцоонд зарим нэг зохицуулалтыг нэмж оруулсан
- Европын Парламент болон ЕТБ-ны хоорондын гэрээ
- Европын холбооны зөвлөл болон ЕТБ-ны хоорондын санамж бичиг

Single Supervising Mechanism (хяналт шалгалтын нэгдсэн механизм) нь ЕТБ-ны, түүний гишүүн орнуудын Төв банкуудын дотоод, гадаад аудит, хяналт, шалтгалт, Үндэсний Засгийн газруудын санхүүгийн хяналт, шалгалт, аудитын хороо бүгд Европын банк, санхүүгийн системийн найдвартай ажиллагаа, хууль, эрх зүйн нийцэл, хөрөнгө мөнгийг үр ашигтай зарцуулах, шамшигдуулахаас сэргийлэх, банк, санхүүгийн системд гарч болох аливаа эрсдэлээс сэргийлэх бүхэл бүтэн механизмын цогц юм. Тухайлбал, ХБНГУ-д 6,000 гаруй банк, санхүүгийн байгууллагууд ажилладагаас системийн шинжтэй 20 гаруй банк, санхүүгийн байгууллагыг ЕТБ, ХБНГУ-ны Төв банкны хянан шалгагчид болон Сангийн яамны харьяаны Санхүүгийн зохицуулах хорооны хянан шалгагчид шалгадаг мандаттай байдаг бол ХБНГУ-ын мужууд, бие даасан хотуудын дэргэдэх ХБНГУ-ны Төв банкны орон нутгийн оффисын хянан шалгагчид, Санхүүгийн зохицуулах хорооны байцаагчид тухайн нутаг дэвсгэр дэх банк, санхүүгийн байгууллагыг бүрэн хянаж алдаа дутагдлаас сэргийлдэг байна. Энэ бүхэн бол хяналт шалгалтын нэгдсэн механизмын хүрээнд явагддаг.

Санхүүгийн хяналт шалгалтын нэгдсэн механизм санхүүгийн үйлчилгээ (хадгаламж, харилцах, зээлийн үйлчилгээ, хөрөнгийн биржийн хувьцаа, бонд, хөрөнгө оруулалтын сан, хоршоод, аудитын болон нягтлан бодох бүртгэлийн үйлчилгээ, барьцаалан зээлдүүлэг, санхүүгийн гэмт хэргийн бүртгэл, нэхэмжлэх гэх мэт) үзүүлдэг бүх аж ахуйн нэгжүүдэд санхүүгийн нэгдсэн хяналтыг тавьдаг байна.

4. Дүгнэлт

Дор дурдсан дүгнэлт, саналыг ажил хэрэгтээ цаашид ашиглах боломжтой гэж үзлээ. Үүнд:

1. Ихэнх Төв банк, түүний дотор ЕТБ, ХБНГУ-ын Төв банкны үйл ажиллагааг Гүйцэтгэх зөвлөл нь (бие даасан зургаан гишүүнтэй) удирдаж эцсийн шийдвэрийг гаргаж байна. Хуулиар Парламент, Засгийн газраас зааварчилгаа, зөвлөгөө өгөхийг хориглосон байгаа нь бие даасан байдлыг эрхзүйн хувьд баталгаажуулжээ.
2. Төв банкуудын дотоод хяналтыг хамтын удирдлагын байгууллага

болох Хяналтын хороонд авч үзэж дүгнэлт гарган төсөв, төлөвлөгөөг тусгайлан баталж байгаа нь дотоод хяналтыг банкны гүйцэтгэх удирдлагаас ангид байлгахад нөлөөтэй байна.

3. Банкны Гүйцэтгэх удирдлагын тайлан, сонсгол, хэлэлцүүлгийг Парламентын холбогдох байнгын хороод, нэгдсэн чуулганаар хэлэлцэж дүгнэлт гаргадаг механизмыг хуульчилсан байна.
4. Засгийн газар, Парламент нь Төв банкны бие даасан байдлыг хүндэтгэж хөндлөнгөөс заавар зөвлөгөө өгөхгүй гэдгийг хуульчилсан байна.
5. Засгийн газар нь Төв банкны мөнгөний бодлогод дэмжлэг үзүүлж цалин хөлс, үнийн асуудлаар Төв банкны тавьсан зорилтыг хангахад чиглүүлэн үйл ажиллагаа явуулна гэдгийг хуульчилсан.
6. Төв банкууд нь банк, санхүүгийн байгууллагын хяналтад онцгой анхаарал тавьж мэргэжлийн байгууллага болох Хяналтын хороогоор хөндлөнгийн хяналт тавьж байна. Төв банкны хамгийн чухал үүрэг болох банк, санхүүгийн системийн тогтвортой байдлыг хангах үүргийг тус хороо өөр дээрээ авахгүй ч гэсэн хөндлөнгийн хяналтыг тавьж Төв банкны хариуцлагыг өндөржүүлж байгаа хэрэг гэж үзэж байна. Жишээ нь Германд гэхэд арилжааны банк, санхүүгийн бүх үйлчилгээ үзүүлдэг байгууллагуудыг шалгадаг хоёр том байгууллага бий. Нэг нь Төв банкинд, нөгөө нь Сангийн яамны удирдлагад ажиллаж байна. Энэ хоёр нь өрсөлдөж, хэн сайн шалгалт хийдэг гэдгийг харуулахын хамт хамтран ажиллах үүрэгтэй, Германы санхүүгийн системийн найдвартай, аюулгүй байдлыг хангаж, дампуурлаас бүрэн хамгаалж чадаж байна гэсэн дүгнэлт хийж байна лээ. Германы төв банк болон мужуудын салбаруудын ажлын дийлэнх нь банк, санхүүгийн системийн найдвартай ажиллагаанд төвлөрч байна.
7. Төв банк зээлийн барьцаанд авах аливаа үнэт цаасууд нь найдвартай байна гэдгийг хуульчилсан бөгөөд Засгийн газрын заавраар аливаа үнэт цаас авахыг хориглодог хуулийн заалттай.
8. ХБНГУ-ын Төв банкинд гадаад валютын 3,000 еврогоос дээш бүх гүйлгээг мэдээлдэг ба тус банк валютын нөөцийн удирдлага, түүний дотор хөрөнгө оруулалтын багц, валютын нөөцийн удирдлагыг хийж төлбөрийн тэнцлийг гаргаж, статистикийн үйлчилгээ үзүүлдэг.
9. ХБНГУ-ын Төв банк ба бүс нутгийн салбар нь компаниудын хөрөнгийн үнэлгээг хийдэг байна.
10. ХБНГУ-ын Төв банк, Сангийн яам, Татварын албаны төлөөлөл оролцсон Төсвийн орлогын тооцооллын хороо (комисс) ажилладаг байна.